

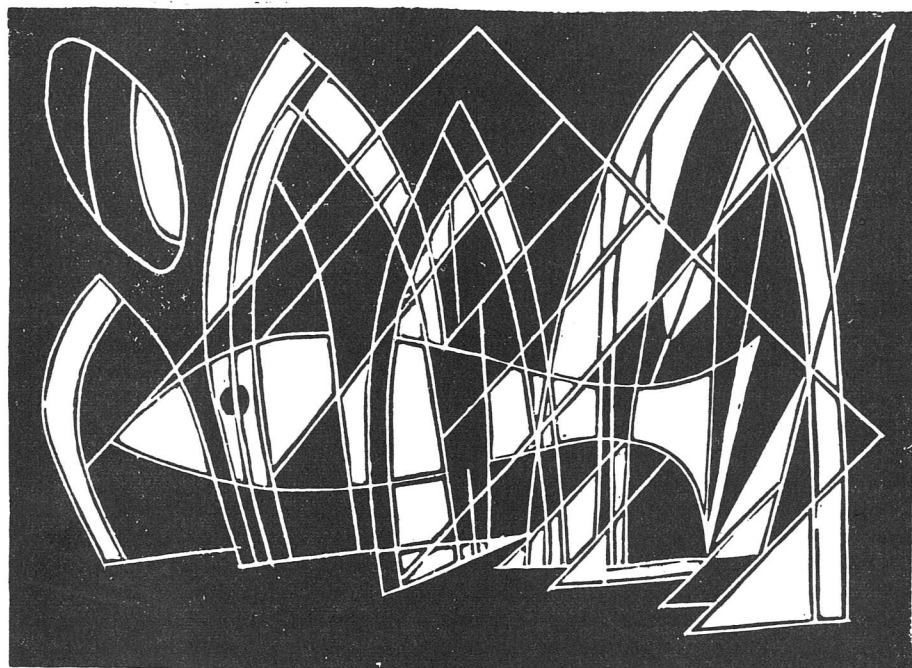
RE-FORMATIO

1

1968

11. ÅRGANG

MEDDELELSER
OM KIRKELIG
FORNYELSE

7

MARTS

LED OS IKKE I FRISTELSE

AF PASTOR JØRGEN GLENTHØJ, BORUM.

DENNE BØN handler ikke om at blive forskånet for fristelse, men om hjælp i fristelse. Den fristelse, der her er tale om, er imidlertid ikke fristelsen til et og andet svinkeårinde i livet, men om den fristelse, hvor alt står på spil: fristelsen til frafald fra den himmelske Fader. Den fristelse kommer uundgåeligt over disciplenigheden, som den kom over Jesus selv. "I har holdt ud med mig i mine fristelser" (Luk. 22, 28). Hvor Guds rige bryder frem i kraft og glæde, kommer fristelsens time snart efter.

...Fristelsens time hører sammen med Guds riges frembrud. Den hører til de veer, hvorunder verden skal fødes til Guds rige. Det var den time, som faldt over Jesus i Gethsemane have, da det store opgør med mørkets magt stod for. "Våg og bed, for at I ikke skal falde i fristelse! Ånden er villig, men kødet er skrøbeligt" (Matt. 27, 41), sagde Jesus til disciplene. Selv vågede og bad han, ja, han bad disciplene kæmpe sammen med ham i bønnen. For i fristelsens time bliver man ene. Det, der før var ens styrke, bliver ens svaghed. For fristelsens farligste angreb sætter ind på det område, hvor vi tror os stærke nok til at stå os. Mørkets magt skjuler endog, om Faderen er med eller imod os. Den, der om fristelsen tror, at det kun er godt for et menneske at få prøvet sin styrke og derved vinde endnu større styrke, ved ikke, hvad han taler om. Han ved heller ikke, hvad han skal stille op med denne bøn. For ham ville det passe bedre at bede: led os i fristelse, så vi bliver stærkere end det onde. Om dette har vi indtrængende apostelord: "Vær ikke overmodig, men frygt!" (Rom. 11, 20). "Derfor skal den, der mener at stå, tage sig i agt, at han ikke falder!" (1. Kor. 10, 12).

...Hvis den himmelske Fader skulle skåne os for fristelsens frygtelige risiko, da måtte han lade være med at lade sit rige bryde frem. For hvis man vil undgå, at mørket rejser sig, må man lade være med at tænde lyset. ...Derfor gav Jesus os ikke en bøn om forskånelse for fristelse med på vandringer, som om alt håb var ude, hvis fristelsen alligevel satte ind, men en bøn at bede i selve fristelsens mørkeste time. Når fristelsen er over én, har det ingen mening at bede om at blive forskånet for fristelse. Jesus lærte os at bede om hjælp under fristelsen, fordi der er hjælp at få. I bønnen: "Led os ikke i fristelse" kan det fristede disciplenhjerte få sagt netop det, som formørker hans hjertes inderste: Fader, du har selv ført mig ind på den vej, hvor mørket rejser sig i overmenneskelig farlighed for at bringe os til frafald. Ja, mørket rejser sig også inde i mig selv. Hvis du nu lader mig i stikken, da kan jeg ikke stå imod mere. Det er ikke ment som en anklage eller som en tvivl om den himmelske Faders vilje til at forbarme sig, der ligger bag denne bøn. Det er et højdepunkt i fortrolighed med den himmelske Fader, der kommer til orde i denne bøn. Når nøden er størst, bliver fortroligheden også størst, som da Jesus råbte på korset: "Min Gud, min Gud, hvorfor har du forladt mig" (Ps. 22, 1).

(Fra "Fader vor", s. 25-28)

KOMMENTAR

(POST FESTUM - AD SPEM POENITENTIAE):

EN UDFORDRING NU?

AF PASTOR TH. KÜHL, LØJT.

I ANLEDNING AF 450-ÅRET for reformationens begyndelse er der udgivet et lille festskrift af professor Thestrup Pedersen: "Martin Luthers forkyndelse. En udfordring dengang og nu".

Det er sket efter biskoppernes henvendelse til forfatteren, og ved kirkeministeriets velvilje er det udsendt som en gave til menighederne.

Altså en udfordring efter biskoppernes henstilling og kirkeministeriets velvilje fra den Martin Luther, som dengang, 31. oktober 1517, uden biskoppernes henstilling og kejserens velvilje sømmede sin udfordring til kirkedøren i Wittenberg.

Det er derfor ikke til at undres over, at udfordringen nu kun rammer teologers lyst til at skrive disputats og ellers går hen over folks hoveder.

Der er næppe nogen, der ved læsning af dette lille festskrift har modtaget nogen udfordring. Det er skrevet i det sædvanlige triste, farveløse sprog, som bruges af teologer, der i hvert fald ikke har mødt nogen udfordring fra den Martin Luther, som skrev et djærvt, plastisk sprog.

Er der da ingen udfordring fra Luthers forkyndelse dengang til en ubodfærdig folkekirkelighed i dag? Jo, i allerhøjeste grad. Den kommer bare ikke til orde i dette festskrift af denne doctor i udfordringernes mester.

Hvor er der udfordring til Bultmann og alle hans pseudoteologiske venner, til drengvidenskabelig bibelkritik, til folkekirkelig opus operatum-teologi, som langt overgår forfaldskatolicismen: Du er døbt og betaler kirkeskat, så du behøver altså ikke at bekymre dig om din salighed!

Hvem er blevet udfordret? Ingen! Statsprotestantismen i den brede folkekirkelige seng vender sig om på den anden side og sover videre.

Jo, udfordring dengang, men endelig ikke nu, det er sikkerhedens teologi. Udfordring nu, det er Martin Luthers og hans disciples gerning.

BØRNEALTERGANGENS PLACERING I DET KIRKELIGE KATEKUMENAT

I. BAGGRUND OG MOTIVERING AF PASTOR G. WEITLING, KØBENHAVN.

A) ET FORSØG OG DETS BAGGRUND

I FORTEGNElsen over kirkebesøgende og altergæster for det store københavnske Højdevang sogn hedder en tilbagevendende rubrik: Skolegudstjeneste eller skolealtergangsgudstjeneste. I året 1967 deltog således 2487 elever i 22 skolegudstjenester. I de 10 af disse gudstjenester, der var med altergang, deltog 500 altergæster.

Det er historien bag disse tal, der skal skildres i den følgende redegørelse, da den givetvis vil interessere en større kreds og vil kunne animere til

lignende forsøg. Det statistiske materiale dækker over de evangeliske børn, der besøger en katolsk privatskole, der ligger i sognet. Det er med andre ord børn, der dagligt præges af et særligt skolemiljø og af en nær forbindelse mellem kirke og skole. Den daglige morgenbøn, bordbøn og takkebøn før og efter spiseafbræk fremmer børnenes forståelse for kristenlivet og giver dem forudsætninger, andre børn i så høj grad må savne.

For henved 10 år siden anså en af Højdevangskirkens præster, der samtidig stod for en stor del af de evangeliske elevers undervisning i kristendomskundskab, den nuværende præst for den danske menighed i Buenos Aires, C. J. Scharling, det som sin opgave at samle eleverne til regelmæssige gudstjenester, ikke mindst for at give dem de samme vilkår, som de katolske elever havde og stadig har i deres regelmæssige ugentlige skolemesser. Efter gode erfaringer med gudstjenesterne så pastor Scharling ydermere den store mulighed, der lå i at tage børnene til alters, ikke mindst fordi disse evangeliske børn ved enkelte lejligheder så deres katolske kammerater modtage nadveren. Disse altergangsgudstjenester er blevet videreført siden pastor Scharlings bortrejse, og efter nogle års erfaringer er det nu muligt at pege på de fordele, der ligger i børns møde med nadveren.

Selvfølgerlig kunne disse gudstjenester ikke have været gennemført uden velvilje og forståelse fra skoleledelsens side. Den har da også tilrettelagt timeplanskemaet på en sådan måde, at de mindre børns religionslærere kan følge deres klasser til kirken på den i timeplanen fastlagte tid. I denne forbindelse bør der også peges på den interesse, lærerne har vist kirkegangen, og at de med trofasthed har værnet om den.

Yderligere gives der efter aftale med skolelederen mulighed for at samle skolens større elever til regelmæssige gudstjenester. Medens kirkegangen finder sted med 2 ugers mellemrum for 2.-5. klassens vedkommende, afholdes der gudstjenester for de større elever 4-6 gange årligt. Disse gudstjenester har i de sidste år hovedsagelig været tilrettelagt af pastor Mogens Gottlieb, der også underviser på skolen. Det, der skal omtales i denne redegåelse, er imidlertid specielt altergangen med børnene fra og med det 4. skoleår.

B) BØRNEALTERGANGEN SOM PÆDAGOGIKUM

VORE SKOLEGUDSTJENESTER er bevidst arbejdet henimod at aflægge det søndagsskoleagtige præg til fordel for en stærkere pointering af det gudstjenstlig-liturgiske element. Erfaringerne har da også vist, at børnene senere har fået en langt naturligere indstilling til gudstjenestens liturgi, end tilfældet er normalt. Når vore ældre elever tilrettelægger deres gudstjenester, er nadveren det selvfølgeligste og indiskutable højdepunkt deri. Også i skriftlige arbejder om gudstjenesten er det ingen sjældenhed at finde vidnesbyrd om en respekt og en glæde ved nadveren, der samtidig vidner om dennes ægte, evangeliske forståelse, muliggjort ikke mindst ved det naturlige forhold, der er skabt igennem indøvelsen af det ydre liturgiske forløb allerede i de første skoleår.

Kirkens hovedopgave er såvel en evangeliserende som en katekiserende. Disse opgaver kan ikke adskilles, selvom der må skelnes imellem dem. Det der savnes idag er ikke så meget den teoretiske behandling af gudstjenesten og belæringen om dennes forløb, men den liturgiske opdragelse, der forud-

sætter deltagelse i det liturgiske handlingsforløb.

At opdrage til gudstjenesten vil sige at fejre den. At lære kirkens salmer vil sige at synge disse salmer. Denne opfattelse er intet nyt. Bekendelsesskrifterne udtrykker den, og der kunne f.eks. peges på, at Vilh. Beck betragtede de børnegudstjenester, som Indre Mission tog initiativet til, som et pædagogikum, ganske vist med et andet undervisningsmål end det, der tilsigtes i de omtalte skolegudstjenester. Vilh. Beck siger, at børnegudstjenesternes opgave er at synge med børnene om Jesus og at bede med dem til Jesus. Hos ham er det imidlertid først og fremmest husmenighedens opgave i hjemmets andagt at udøve en pædagogisk funktion. Om bønnens indøvelse siger han bl.a.: "Og lærer Du dit Barn at bede? Jeg mener ikke, om Du lærer dit Barn at fremsige nogle udenadlærede Bønner, hvilket al Tid har været mig en Forskrækkelse at høre paa - men knæler Du ved dit Barns Seng og lader Barnet høre Dig bede?" (I. M. T. s. 327). Medens Vilh. Beck vil opdrage til fri bøn, er det hensigten i skolegudstjenesterne at opøve i den rette liturgiske brug, da fortrolighed med det ydre gudstjenstlige forløb ofte er nøglen til en forståelse af gudstjenestens og sakramenternes indre væsen.

Nødvendigheden af en indøvning i kirkesang, bøn og liturgi i det hele taget er indlysende, og skal det pædagogiske resultat af skolegudstjenesterne sammenfattes, så kan det ikke understreges kraftigt nok, at indøvelsen er af stor betydning, og at en tidlig medleven i det liturgiske forløb ofte medfører deltagelse i gudstjenesten sidenhen.

Ydermere giver gudstjenesten den daglige undervisning i kristendomskundskab en ægte mening og placering. Ved at bekende troen i fællesskab i skolegudstjenesten placeres katekismusundervisningen på en meningsfuld måde o.s.v. Ved selv at synge, bede, fejre og høre dygtiggøres og opøves barnet til at være den engagerede medfejrer af kirkens gudstjeneste og ikke blot dens tilhører og tilskuer.

Som et yderligere resultat kan påpeges, at barnet ved denne regelmæssige kirkegang kan medopleve kirkeårets forløb, og at dette kan være medvirkende til at ordne og bestemme barnets levevis.

Også at opdrage til deltagelse i nadveren vil selvfølgelig sige at fejre den på så tidligt et alderstrin, at man derved tilskynder til en senere regelmæssig deltagelse deri. Selvfølgelig ville det være fejlagtigt udelukkende at betragte børnenes gudstjeneste og nadver som et pædagogikum. Den har sin mening i sig selv og arrangeres ikke kun for at opnå resultater af opdragelsesmæssig og ydre art.

C) BØRNEALTERGANGENS KIRKERETSLIGE OG TEOLOGISKE LEGITIMITET

DET VILLE IMIDLERTID ikke være muligt at praktisere børnealtergangen og påpege det pædagogiske deri, dersom den ikke samtidig var såvel kirkeretslig legitim som teologisk mulig og velbegrundet. Begge dele er imidlertid tilfældet.

I Christian V. s lov af 1683, der stadig formelt har sin gyldighed, selvom det er uklart, hvorvidt bestemmelserne er faktisk gyldige, fastslås det, at "uforstandige børn" skal formenes adgang til altergangen, hvilket udfra de anvisninger, bekendelsesskrifterne giver, er et berettiget krav (smlgn. f.eks. 708, 2; 554, 5 m.m.).

Almindeligvis har således kun voksne adgang til at deltage i nadveren, og den almindelige praksis såvel hertillands som i andre evangelisk-lutherske kirker er, at konfirmationen giver adgang til og er forudsætningen for deltagelse i nadveren. Som et fremskridt må derfor den kgl. anordning af 22/4 1955 betegnes, hvor det blev overladt den enkelte præst at afgøre, om han ville modtage ukonfirmerede børn som nadvergæster. Reglen er nu, at præsten i almindelighed må kunne uddele nadveren til alle, der indfinder sig ved alterbordet, såfremt de har den fornødne udvikling og optræder sømmeligt.

Dette kirkeretslige syn er teologisk velbegrundet, da børnealtergangen altid må stå i spændingen mellem dåbsbefalingens krav om at lære og forstå (Mt. 28, 20) og børneevangeliets krav: "Lad de små børn komme til mig; .." (Mk. 10, 14b f.). For at modvirke en opfattelse af nadveren som et opus operatum må der selvfølgelig forudsættes et vist mål af forståelse, men da generelle regler om modenheten vanskeligt vil kunne gives, er det kun konsekvent at pålægge og overlade præsten det ansvarlige skøn i det enkelte tilfælde. I den omtalte aktuelle situation må dette skøn være af mere generel art og rette sig efter skolens klasseinddeling. Udfra de erfaringer, der er gjort hos os, er det 4. klassetrin en udmærket og fuldt forsvarlig alder at påbegynde børnealtergangen i.

Det har været en glæde og opmuntring, at hjemmene har understøttet vore bestræbelser, og at den eneste modstand har kunnet spores i de af de gamle vækkelser prægede hjem. Dette skyldes sandsynligvis kravet om, at nadveren kun er til for den bevidst troende, d.v.s. den, der har nået den åndelige myndighed og er trådt ind i et personligt, selvstændigt forhold til Gud. Men barnet kan selvfølgelig også stå i et sådant forhold, og det er uforståeligt, hvordan praksis har kunnet udvikle sig derhen, at det først i konfirmationsalderen er den store opgave: "at berede Barnet til det store Møde med sin Frelser i den hellige Nadvere" (Vilh. Beck: Konfirmationsforberedelse, s. 6). Man har dogmatiseret en bestemt alder, tiltrods for at man (Vilh. Beck) udtaler, at det rette sindelag og den rette forståelse ikke kommer med en bestemt alder, eller når man er 14 år. Det er ikke muligt i denne korte redegørelse at gå i enkeltheder med hele dette omfattende teologiske problem; der skal dog peges på, at en mere tillidsfuld og tro holdning overfor nadveren end den, der udvises af vore børn i 10-12 års alderen, næppe er tænkeligt.

Afslutningsvis skal der henvises til, at børnealtergangen udfra en kirkehistorisk betragtningsmåde ikke støder på væsentlige hindringer. Før det 12. århundrede havde den, som tilfældet stadig er det i de østlige kirker, en fast plads i kirkens liv, og først efter den tid opstod der i de vestlige kirker en tendens til at gøre den afhængig af "fornuftens brug", hvilket i den romersk-katholske kirke i praksis udviklede sig til at være det 10.-12. leveår, hvorefter de fleste protestantiske kirker foretrak en senere alder.

I dette århundrede er den katolske kirke imidlertid vendt tilbage til den tidligere kirkelige praksis, og den overlader det nu til forældrene i samråd med skriftefaderen at afgøre, hvornår barnet efter den fornødne undervisning og forberedelse hos sognepræsten har nået den nødvendige grad af modenhed, hvilket vil sige, at børnene kan "skelne mellem almindeligt Brød og Sakramentet" (Schindler s. 127).

I reformatorenes skrifter savnes direkte retningslinier for den kirkelige praksis, ihvorvel det synes at fremgå, at altergangen ikke bør forbeholdes et

bestemt alderstrin, men udelukkende bør rette sig efter tilstedeværelsen af den fornødne forståelse og tro.

Tydeligst har Luther udtalt sig. I beskrivelsen af kirkens syv kendetegn i skriftet: "Von den Konzilien und Kirchen" (1539) siger han i omtalen af nadveren, at "din alder ligesom ved dåben og prædiken er uvæsentlig. Det er nok, at du er indviet og salvet med Guds hellige salve, hans ord og dåben" (s. 9). Den udbredte konfirmationspraksis, vi kender i dag, som samtidig betyder tilladelse til nadveren, er Luther ubekendt.

Den nuværende praksis er fortrinsvis præget af en begrænset historisk periodes anskuelser og praksis, der ikke kan gøre krav på en monopoliseret kirkeretslig stilling.

Tilladelsen til børnealtergangen af 1955 under forudsætning af den nødvendige modenhed muliggør en tilbagevenden til en praksis, der er såvel teologisk, kirkehistorisk som pædagogisk velbegrundet, og som derfor burde udnyttes i højere grad, end tilfældet er.

LITTERATURENHENVISNINGER

Citaterne er taget fra følgende værker:

- 1) Die Bekenntnisschriften der evangelisch-lutherischen Kirche, Göttingen 1956, 3.
- 2) Vilh. Beck: Min Konfirmationsforberedelse, København 1902.
- 3) Vilh. Beck: Lade I Børnene komme til Jesus? Den Indre Missions Tiden-
de 1888, nr. 21, s. 321ff.
- 4) Kirche und Abendmahl - Studien und Dokumente zur Frage der Abend-
mahlsgemeinschaft im Luthertum - udgivet af Vilmos Vajta. Berlin og Ham-
burg 1963.
- 5) D. Martin Luther: Die sieben Kennzeichen der Kirche (særtryk), Burck-
hardthaus-Verlag, 1960.
- 6) August Roesen: Dansk Kirkeret, 2. omarbejdede udg. Teologisk Stat 1965-
66 I, Hillerød 1965.
- 7) Peter Schindler: Sakramenterne i den katolske Kirke, København 1934.

II. PÆDAGOGISK OG LITURGISK VIRKELIGGØRELSE AF STUD. THEOL. EJLIF KRISTENSEN, KØBENHAVN.

A) UNDERVISNINGENS BAGGRUND OG SIGTE

PÅ VOR SKOLE finder børnenes første altergang som nævnt sted i det 4. skoleår. Dette tidspunkt har vist sig at være det pædagogisk rigtige, idet eleverne på dette alderstrin ikke længere er helt ukritiske, men alligevel har en god del af deres umiddelbarhed i behold. At dette er tilfældet, har stor betydning for denne undervisning, som skal lede frem til elevernes første altergang. Det er nemlig af afgørende betydning for denne undervisning, at børnene bruger deres forstand og dermed deres logiske sans i så vid en udstrækning som muligt, men samtidig må man kunne gøre det begribeligt for dem, at deres forstand ligesom alle andre menneskers er begrænset. Dette kan børn i 4. klasse udmærket forstå, medens det er langt sværere at gøre begribeligt for eleverne i de noget ældre klassetrin, hvor de ofte er inde i svære brydninger og vanskeligt accepterer forstandens begræns-

ning. Dette sidstnævnte er vel ofte tilfældet for det klassetrin, som går til konfirmationsforberedelse.

Lige efter sommerferien i det 4. skoleår tager forberedelsen til den første altergang sin begyndelse. Børnene bliver forberedt i ca. 2 måneder, idet den første skolegudstjeneste, hvor der bliver holdt altergang, ligger lige efter efterårsferien i oktober. Da børnene har 2 religionstimer om ugen, skulle dette blive til en forberedelse på ca. 18 timer, men da de 4 af disse timer bliver brugt til almindelige skolegudstjenester, bliver der ca. 14 timer, hvor der udelukkende undervises i alterets sakramente.

Erfaringerne har vist os, at disse 14 timer skulle være tilstrækkelig til, at der kan blive givet en forsvarlig undervisning. Man må i denne forbindelse erindre om, at vi ikke begynder på bar bund i 4. klasse. Børnene har i 3 år modtaget en undervisning, som både er kundskabsgivende og forkyndende. Der er en nøje forbindelse mellem religionstimerne på skolen og kirkens gudstjenesteliv. Denne forbindelse bidrager til at opdrage børnene kristeligt og til at vise dem den kristne tros sandhed og skønhed, og vi har derfor heller ikke de problemer, som man så ofte hører, at lærere på kommuneskolerne har, at de ikke har stof nok at fylde timerne med, og at religionsundervisningen svæver i luften, fordi den ingen relation har til livet uden for skolen. Den tendens, vi i disse år møder i folkeskolen, at religionsundervisningen mere og mere gøres "objektiv", og at der ikke må ligge en bevidst kristen livsanskuelse til grund for undervisningen, finder man ikke på vor skole, idet det i vor formålsparagraf hedder: "Som katolsk privatskole er det vort mål at opdrage børnene til bevidst kristen tro og at give dem et fast holdepunkt i tilværelsen".

B) UNDERVISNINGENS STOF OG METODE

VORE ELEVER er ikke kirkefremmede, men har et naturligt forhold til kirken, idet de har været i kirke ca. hver 14. dag i 2 år. Desuden har de set deres ældre kammerater gå til alters, så heller ikke dette er noget særsyn for dem. Det er derfor ikke svært at finde tilknytningsskæbninger, når man vil påbegynde en undervisning i alterets sakramente, som naturligt falder i 2 dele:

- 1) Indførelse i Kirkens lære om dette sakramente (troslære).
- 2) Indførelse i altergangsgudstjenestens liturgi.

Ad 1): Til grund for undervisningen i Kirkens troslære om alterets sakramente har vi benyttet Det nye Testaments beretninger om samme. Børnene må vide, hvad N. T. siger om nadveren og dens indstiftelse. Ved at gøre børnene fuldstændig fortrolige med dette stof har man et udmærket udgangspunkt for denne undervisning. Vi har læst beretningerne igennem i deres helhed, sådan som de står i N. T., hvorefter børnene har genfortalt disse beretninger stykke for stykke med deres egne ord, og samtidig har de skrevet disse "genfortællinger" ned og illustreret dem. Ved at lade dem gøre disse ting fik de et nærmere forhold til beretningerne og viste desuden deres forståelse af samme.

Når den rent kundskabsmæssige undervisning i Kirkens troslære om alterets sakramente er til ende, er tiden moden til at gøre det tilegnede stof relevant for eleverne. Man må gøre det begribeligt for dem, at også de har brug for nadveren. Ved at henlede børnenes opmærksomhed på forhold i de-

res eget liv og derefter påpege lighedspunkter med de bibelske beretninger opnår man det, at børnene selv kan slutte sig til altergangens relevans. Naturligvis vil der være en mængde forhold, som skal belyses nærmere ved lærerens hjælp, men ved selv at tænke sig til visse resultater ser børnene, at der her er noget, der har bud også til dem. Man skal ikke være bange for at lade børnene tænke logisk, heller ikke i disse forhold, idet de ofte har langt finere sans for logik, end vi voksne har.

Ad 2): I bestræbelserne på at virkeliggøre og anskueliggøre nadverens betydning for børnene er liturgien af overmåde stor betydning. Ved at lave en liturgisk altergangsgudstjeneste opnår man at gøre børnene aktive i kirken. Det er ikke kun præsten, der tjener Gud, men børnene er med i de liturgiske led; de svarer præsten og beder højt med på bønner og trosbekendelse.

Til grund for den altergangsgudstjeneste, som vi afholder, ligger de danske biskoppers højmesseforslag og desuden det forslag, som kom fra "Teologisk Oratorium". Af tidsmæssige grunde er formessen reduceret til følgende: Først en salme og derefter læsning af evangeliet, valgt med henblik på dagen. Så følger en kort prædiken, der resumerer det, som børnene har lært om alterets sakramente. Efter prædikenen følger den apostoliske trosbekendelse, som afsluttes på traditionel vis med verset: "Lad verden ej med al sin magt". Messen fortsætter derefter med præfation, sanctus og benedictus, anamnese og epiklese, som munder ud i indstiftelsesordene. Når disse har lydt, følger sidste vers af "O, du Guds Lam", og børnene modtager derefter sakramentet som ved en almindelig altergang. Dog har vi, fordi det er børn, fortyndet vinen med vand, så vinen ikke virker for stærkt på dem. Der kan ikke efter vor opfattelse være noget forkert i dette, idet det har været skik i den kristne kirke lige fra oldkirkens dage at blande vand i vinen for at symbolisere Kristi to naturer.

De elever, som skal til alters for første gang, går først op til alteret, og når de har kommunikeret, følger deres ældre kammerater. Medens de ældre elever kommunikerer, kan det være en god idé at beskæftige førstegangskommunikanterne på en eller anden måde. Enten kan man bede en fællesbøn, hvori der takkes for det, som lige er hændt, eller man kan lade dem læse en salme højt. Vi læste i år "Op dog Sion, ser du ej", og på den måde blev der ikke noget tomrum, hvor der var lejlighed til at blive distraheret. Gudstjenesten sluttede med en kollekt, velsignelse og en takkesalme.

Da børnene kom hjem til skolen, fik de et billede til at lægge ind i salmebogen. Det illustrerede nadveren, og bagpå var der skrevet en lykønskning samt sted og dato for deres første altergang. Børn er meget glade for sådanne billeder og gemmer dem omhyggeligt.

Til indøvelsen af de liturgiske led benyttede vi nogle dupliserede messevejledninger, som vi selv havde lavet. Ved at lave disse messevejledninger havde vi en tekst at holde os til, både når vi øvede leddene i religionstimerne, samt ved selve altergangsgudstjenesten. Også de yngre elever fik indøvet gudstjenestens liturgi, så at de kunne være aktivt med i kirken.

Den påstand, som man ofte hører fremsat, at børn ikke skulle kunne lære de "svære" liturgiske led, modbevises i høj grad af vore erfaringer. Man kan næppe tænke sig nogen mere aktiv menighed end disse børn. De liturgiske svar kommer prompte og med en sådan glæde og iver, at kirken ganske fyldes af børnestemmer. Børnene agerer levende og engageret med i det kultiske drama, som udspilles i liturgien. De er ikke passive tilskuere, som

menigheden oftest er det i vor danske gudstjeneste, hvor det er præsten, der i det store hele sammen med det betalte kirkekor afholder gudstjeneste for menigheden!

Børnenes forældre er i en skrivelse blevet underrettet om, at deres børn modtager undervisning i alterets sakramente, og at denne undervisning leder frem til altergang, dersom forældrene giver deres samtykke. I 1967 var der 28 børn, der blev forberedt til at modtage alterets sakramente for første gang, og af disse var der kun én elev, der ikke fik forældrenes tilladelse til at kommunikere. Forældrene er meget velvilligt indstillede og følger undervisningen med levende interesse. De indbydes da også til at deltage i den altergangsgudstjeneste, hvor deres børn for første gang skal modtage sakramentet, og vi har haft den store glæde, at flere har efterkommet opfordringen til at deltage.

AF KIRKEHUSETS SYMBOLIK (7) HELLIGHUSET OG DETS INDVIELSE AF PASTOR SIGURD MEJNDOR, HYLLESTED.

VORE MIDDELALDERKIRKER blev indviede med manér, før de blev taget i brug. Det var en lang ceremoniel handling. Den dag i dag indvies en ny kirke, og det er stadig sådan, at mange træk ved en katolsk kirkes indvielse går tilbage til middelalderlig skik, ja allerede spores i fjerde århundrede på Konstantins tid. Stor var de kristnes glæde og jubel, da man turde begynde med at bygge egentlige kirker. Grundstenen blev højtidelig indviet, en stor kvadersten, der skulle minde om Kristus. Han kalder sig jo den hjørnesteen, som bygmestrene forskød, og som dog er blevet en hovedhjørnesteen.

Dagen før grundstenens nedlæggelse plantedes et trækors på det sted, hvor højalteret skulle stå, og relikvier nedlægges.

På indvielsesdagen står biskoppen og hans folk med brændende kærter - tolv i tal. Tre gange vandrer de kirken rundt og bestænker murene med vievand. Uden for disse er den urene verden, fyldt med dæmoner, men huset her skal helliges, være anderledes end verdens huse, give tryghed og "asylret", være som en forgård til Himmelen. Vi kalder jo den dag i dag kirkebygningen for "Guds hus".

Under vandringen standser biskoppen hver gang ved døren, slår på den med bispestaven, og der synges: - Opløft jer, I døre, I evige porte, at ærens konge kan drage ind. "Luk op!" - byder bispen tredje gang. Han træder ind med sit følge og lyser fred over huset.

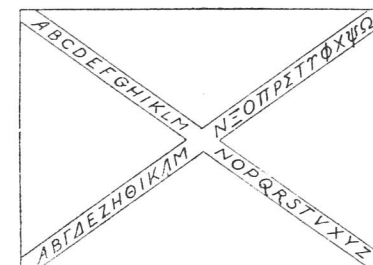
Her skal ikke fremdrages enkeltheder, men dog nævnes et par træk ved det udviklede ceremoniel:

Biskoppen går hen til et stort Andreaskors, som er tegnet med aske på kirkegulvet igennem hele kirkens længde som et X.

Nu tegner han med staven til ånders fordrivelse og som tegn på kirkens enhed først det græske, så det latinske alfabet i diagonaler, som er markerede ved to striber aske. Begge alfabeter krydser hinanden i form af "crux andreana". Andreaskorset holdtes højt i ære, da det så ud som det første græske bogstav i navnet Kristus, og symbolsk betyder handlingen, at nu har Kristus (X) taget huset i besiddelse.

I digtet "Gerda" giver biskop Esaias Tegnér en skildring af indvielsen af domkirken i Lund (s. 28-29):

"Frid och salighet ske huset!"
ropte bispen, och i gruset,
strödt på golfvet, skrev han då
korsvis alfabeter två,
evangelii bild och lagens; -
onda andar fly för dragens
dolda kraft från helgadt rum,
nämns för abacturium. -

Ab-acturium (kaldes "abecedarium")
i Den danske Kirkes Historie III, s. 146)
har muligvis en del talmystik (jnf. prof.
S. Agrell: "Runornas talmystik", s. 27)
og har vel som forbillede augurernes
grænsedragning med diagonallinier,
der overskar hinanden, når et areal
blev afstukket til antikkens tempel-

"Abacturium", tegnet på kirkegulvet ved indvielse af hellighuset bl. a. til onde ånders fordrivelse.

byggeri. Alfabetet har i hvert fald fra fjerneste tider været forbundet med mystik og magi. Ceremonien med at skrive disse bogstaver kan udlægges på mange måder, at alle er ét i Kristus (Rom. 10, 12) o. s. v.

Ved kirkens indvielse skulle i det mindste ét af altrene konsekreres. Det indviedes ved salving, korsmærkning og med brug af røgelse og lys. Alterpladens salving er en hentydning til Kristus, den salvede (navnet K. betyder "den salvede"). Alteret opfattes som et billede af Kristus. Han er det sande alter, og den salvede Jakobssten (1. Mos. 28, 18) var et forbillede på Kristus, som skulle fremgå af Jakobs sæd.

Fem ligearmede kors tegner biskoppen på alterpladen (mensa). Hjørner og midtparti bestryges med krisma- og katekumenolie. De fem kors er sindbilleder for Kristi vunder. De blev indmejslede i stenen og er ret små. Det er ikke ringkors, undertiden mangler de helt, men de var heller ikke obligatoriske i middelalderen. Det var derimod "viekorsene", konsekrationkorsene på kirkens vægge. De kaldes også apostelkors og var 12 i tal. "Der- efter gør biskoppen en rundvandring i kirken, tegner med tommelen kors på væggene med krismaolie på 12 steder", hedder det i en lundensisk pontifikale. Fremdeles i samme: "Tolv voksllys bør tændes. Først på højre side og så under vandringen ved hvert kors" (UUB C 441).

Størrelsen og udformningen af disse kors varierer. Ofte er det ringkors, 20-50 cm. Ringene kan være ornerede og dublerede, farven rød, gul, sort eller grøn. Forskellige typer kors kan overskære hinanden i samme kirke på grund af genindvielser i flere epoker. De kan næppe fortælle meget om byggedata. Det er stærke tegn, disse hjulkors, som var velkendte som soltegn i hedenold, men nu skulle minde om apostlene, der bar evangeliets lys til folkeslag. Der var ofte placeret lysestager med lys midt i korscentra. Undertiden maledes store figurer på muren af de tolv apostle holdende hjulkorse- ne i venstre hånd (jnf. Ekeby, Lärbro på Gotland). - Jnf. Joh. Åbenb. 21, 14: "Stadens mur havde 12 grundstene, og på dem lammets tolv apostles navne". Viekorsene skulle minde om indvielsen, der mindedes hvert år ved særlig "kirkemesse".

NÅR EN NY DANSK KIRKE skal indvies, beder biskoppen efter ritualet: - Så indvier jeg da på mit embedes vegne dette hus i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. Jeg helliger og afsondrer dette rum fra verdens larm og fra al verdslig handel, til at Guds navn (=person) skal bo deri, at her skal være et guds hus og en forgård til himlene.... velsignet være denne døbefont.... velsignet være dette alterbord! - Det er ikke bare skønne ord, men fortæller, hvad den danske kirke "står for" vedrørende kirkehusets betydning.

Ritualforslaget af 1963 har en indvielsesbøn, hvor der ligefrem bruges udtrykket helligt sted om kirkehuset.

Kristne ser på kirkebygninger som for århundreder siden, som hellighuse, som "Guds bolig", skønt Gud ikke bor i templer, gjort med hænder! Gud er jo alle vegne, og hans bolig er i himlen.

Fordi der skal holdes nadvermese, for at kunne forkynde for hele folket ved ord og sakramenter - derfor kirkehuset (som gudsfolket i nødsfald vel kan undvære!). De er bygget af praktiske grunde, disse kirker. Her er man beskyttet "fra verdens larm", som det hed i ritualet, her har man tag over hovedet under skiftende vejrlig, skærmende vægge, så gudstjenesten lettere kan fungere.

Det primære er gudstjenestens funktion, og kirkebygningen giver en praktisk ramme dertil, selv om der kan holdes en fuldgod tjeneste i en ussel rønne eller ved friluftsgudstjeneste. Vi bygger ikke et tempel som en genklang af Salomons tempel. Der findes heldigvis ingen opskrift i Bibelen for et kristent Guds hus, men vi foretrækker at holde gudstjeneste i skønne huse, hvor de forskellige kunstarter kan være med til at bringe hyldest og tak til Herren. Han foragtede jo ikke folkets jubel palmesøndag eller den såre kostbare nardussalve. Fordi "ordet blev kød", fejrer vi ham med gudstjene-

Indvielses-, konsekrations- eller "apostelkors" (Hemse, Gotland). Bispem indviende vægkors (her med apostelbillede) ved salving eller med vievand. Det skulle ske syv gange på hver langside til minde om de syv gange, Kristus hvilede på sin gang til Golgata.

ste, med "eukaristien", takkeofferet, med nadveren som kulmination. Der sker noget ved alteret. Tjenesten dér er mere end "leg for Herren" - under nadvermessens mysterium bryder Kristus ind som nærværende, forener sig med os, "telter" hos os.

Realpræsens, hans komme i kød og blod, er ikke blot billedligt. Vi kunne nøjes med en høresal eller bedesal, hvis det hele var som en sjælelig følelse, en psykologisk proces, men han kommer virkelig til os ved ord og sakrament, dog som under dække. Nadveren er ikke hans genkomst i herlighedens fylde, men dog et møde med Kristus.

Vore kirker har ikke alene praktisk, men også symbolsk betydning. De er tegn i tiden for kirken i evigheden, noget foreløbigt, hvor vi kan dvæle under vor vandring, mens vi gæster denne jord. De er en forsmag, et symbol på de kristnes mål: det himmelske Jerusalem.

Også nadveren er et interimistisk middel, et tegn eller forsmag på "den himmelske nadver". De gamle talte om vandringsbrødet, der skulle styrke sjælene på den lange rejse, til de engang forsamlles i ham: Han vil da være alt i alle, og vore kirker hernede vil gå til grunde. (Om kirkens fuldendelse jnf. Johs. Åbenb. 21, 9-27).

(Afsluttes i næste nr.)

PERISKOP

NYT

FRA STRUKTURKOMMISSIONEN

AF PASTOR B. RIISGAARD, ÅLBORG

SIDST I 1967 UDKOM kommissionens 2. betænkning ang. "folkekirkens deltagelse i mellemkirkeligt arbejde", vedtaget den 25. april 1967.

Flertallet foreslår (og indstiller), at folkekirkens medlemskab af Kirkenes Verdensråd, Det lutherske Verdensforbund og andre økumeniske organisationer efter kirkeministerens bestemmelse samt den heraf følgende forpligtelse til at udrede fuldt medlemsbidrag samt sådanne udgifter, som er en nødvendig følge af medlemskaberne - herunder rejseudgifter - anerkendes, og at det med medlemskaberne forbundne sekretariatsarbejde henlægges til Københavns bispeembede (subsidiært kirkeministeriet), hvor der må ansættes en teologisk uddannet medarbejder til at forestå sekretariatsforretningerne. Flertallet foreslår, at udgifterne til det mellemkirkelige arbejde afholdes af statskassen.

Et medlem (Carl Trock) ønsker ikke at tage stilling til, om finansiering af dette arbejde over statskassen bør foretrækkes på længere sigt.

Et mindretal (Henrik Christiansen, N.H. Gadegaard, Jørgen Ginnerup, W. Gravesen, Jens Hansen og L. Harboe Jepsen samt B. Riisgaard) kan ikke tilslutte sig arbejdets henlæggelse til kirkeministeriet som en subsidiær mulighed på grund af dette arbejdes rent kirkelige beskaffenhed. Af samme grund kan en del af dette mindretal (N.H. Gadegaard og Jørgen Ginnerup) ikke tilslutte sig udgifternes afholdelse af statskassen, men foreslår udgifterne dækket af kirkelige midler. En anden del af dette mindretal (Henrik Christiansen og B. Riisgaard) kan tilslutte sig flertallets forslag på dette punkt for så vidt angår medlemskontingenter m.v. under hensyn til og så længe den nuværende bestemmelse i grundlovens §4 er gældende. Sidstnævnte medlem-

mer forudsætter, at der opretholdes et samvirke mellem Københavns bispeembede og Den danske Folkekirkes mellemkirkelige Råd om de mellemkirkelige relationer og foreslår iøvrigt, at udgifterne til den fornødne yderligere sekretariatsbistand for Københavns biskop afholdes af bispeembedet, således at statskassen ikke nævnes, selvom statskassen i kraft af det historiske forløb er forpligtet økonomisk over for bispeembederne.

Et andet mindretal (Jørgen Nielsen) kan ikke gå ind for flertallets forslag. ... Dette mindretal mener, at den af flertallet foreslåede løsning bør være permanent, og at den bør udbygges med oprettelsen af et officielt eller officøst råd, idet det forekommer mindretallet at være af betydning at sikre biskoppens økumeniske medarbejder sagkyndig støtte og forhindre en skadelig ensidighed i løsningen af opgaverne. ...

Endelig kan et mindretal (Helge Skov) ikke tilslutte sig flertallets forslag allerede, fordi dette tilsigter, at folkekirken officielt påtager sig medlemskabet af internationale økumeniske organisationer og søger etableret en lovlig repræsentation heri. ... Mindretallet kan heller ikke tiltræde forslaget om, at de omhandlede kontingenter udredes fuldtud af statskassen, da officielt medlemskab derved kunne pådrages folkekirken. Mindretallet nærer iøvrigt betænkelighed med hensyn til, om en for fast tilknytning til det mellemkirkelige arbejde til Københavns bispeembede vil kunne afskære mulige kandidater til stillingen og på uheldig måde understrege biskoppens stilling som primas. Dette mindretal foreslår, at kirkeministeriet udpeger en af folkekirkens gejstlige til konsulent i mellemkirkelige spørgsmål samt tilvejebringer bevillingsmæssig mulighed for den pågældende til at antage fornøden medhjælp. Konsulenten skal foruden at bistå kirkeministeriet være til rådighed for dem, der ønsker at knytte kontakter med andre kirkesamfund.

Et medlem (A. Roesen) ønsker at bemærke, at han tidligere har fremsat sine synspunkter i en til medlemmerne omdelt replik, og har afholdt sig fra at stemme.

J. Glenthøj: Fader vor. Frimodts Forlag (hovedkom.) 1967, 32 s. Pris: 5, 50 kr. (incl. moms).

FADERVOR er noget så centralt i den kristne tro, at det ville være underligt, om denne Herrens bøn ikke havde fremkaldt megen litteratur i videre som i snævrere forstand. Luther er jo her gået i spidsen med sine forklaringer i såvel den Store som den Lille Katekismus.

Fra nyere tid kendes her i Danmark to udmærkede gennemgange af Fadervor: Chr. Bartholdys "Fadervor" (1945) og Mich. Neiiendams "Med et Fadervor i Pagt" (1955).

Sognepræst Jørgen Glenthøj, der efterhånden har en ganske stor boglig produktion bag sig, hvad særligt den tyske kirkekamp og Bonhoeffer angår, har samlet nogle artikler om Fadervor fra sit kirkeblad til en smuk lille bog, hvis fremkomst må hilses med glæde. Mange har det svært i det hele taget med bøn, og for de fleste kan det ligge så tungt just med Fadervor, for-

di vi er så adspredte og tankeløse. Denne lille bog kan hjælpe til en bedre forståelse af bøn og til dybere indtrængen i Fadervor.

Et stort, teologisk arbejde med eksegetisk litteratur ligger bag, men netop bag. Det tynger ikke teksten, men bærer den. I sin helhed er arbejdet dygtigt, og indimellem er der strålende og gnistrende enkeltheder. Sproget er godt og klart med forfatterens særlige og varme tone.

Jørgen Glenthøj har med sin bog villet lære sine menigheder - og nu os - at bede Fadervor, ikke med egoistens trællesind, men ud af barnets kærlighed og ærefrygt for sin Fader. At bede er ikke at forelægge Gud vor ønskeseddel, som man altfor ofte forestiller sig, men i bøn at gøre Guds ønskeseddel for os til vor. Fadervor er og bliver her den store læremester. Jørgen Glenthøjs bog tager os i læremesterens gode skole, så man både bliver klog og glad.

B. Riisgaard

Ung-Kirke. Kirkelig Orientering 1. Ved Henning Fogde, Kristian Jensen, J. Ravn Olesen og Bent Sørensen. Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck, 1967. Pris: 16, 25 kr. (incl. moms).

DER ARBEJDES disse år ganske flittigt med bøger til kristendomsundervisning i skole- og konfirmandstue. Et meget dygtigt arbejde er serien "Kristendomskundskab", som to af ovennævnte forfattere er medforfattere til. Både skole og hjem er vel tjent med denne serie.

I konfirmandstuen er efter anmelderens mening Erik Ågårds "i kirke" (læsebog for konfirmander) så langt den bedste, vi har at arbejde med.

"Ung-Kirke" henvender sig til unge i konfirmationsalderen. Nogen lærebog er den ikke, selv om den omfatter det normale stof. Den søger at tage de unges spørgsmål, der rejser sig med dette stof, op til debat, samtidig med at der gøres rede for det centrale i Kirkens tro på en måde, unge må have mulighed for at få noget ud af.

De unge kommer selv direkte til orde ved spredte randbemærkninger i marginen. Præster kan vist kun have gavn af en sådan direkte konfrontation med ung tankegang, som vi vel ellers mest møder særdeles indpakket.

Der er udmærket gennemgang af både Kirkens tro og liv. Noget egentligt nyt er der vel ikke her, men præster har givet noget at lære af den her anvendte pædagogik m. h. t. fremlæggelse, sprogbrug og arbejdsopgaver. Alpædagogik står i fare for at forenkle, mere end rimeligt er, for "at få sin vare solgt". "Ung-Kirke" kan ikke helt sige sig fri for dette, men stort set er det dog undgået.

Hvad format og udstyr angår, er bogen særdeles fornem. Med forventning imødeser man de følgende bind af denne kirkelige orientering.

B. Riisgaard

INDBINDING AF RE-FORMATIO

Indsend inden 1. april årgang 1967 til bladets ekspedition (adresse, se bagsiden) og indbetal samtidig kr. 6, 50 (incl. forsendelsesomkostninger) til bladets postkonto. Bindet fremstilles af svær rød karton med påtryk. Tidligere årgange modtages også. Erstatningsnumre kan leveres for kr. 1, 50 stykket og kan med sikkerhed skaffes for årgangene 1966 og 1967.

EKSPEDITIONEN

meddelelser

11. ÅRGANG

Med dette nummer begynder vi på 11. årgang. Indlagt i bladet følger et indbetalingskort, som kan benyttes til betaling af abonnement for 1968. Prisen er uændret 15 kr. (for studerende dog kun 10 kr.). Snarlige indbetalinger vil være velkomne.

RE-FORMATIO har fra 1/1 1968 fået ny ekspeditionsadresse, idet pastor Povl Dahl af tidsmæssige grunde har overgivet ekspeditionen til stud.theol. Ejlf Kristensen (adr. nedenfor).

Vi opfordrer stærkt til at virke for en videre udbredelse af bladet. Prøvenumre kan rekvireres hos ekspeditionen.

Venlig hilsen
RE-FORMATIO

PRÆSTEKONVENT

Det årlige præstekonvent for alle kirkeligt sindede og højkirkelige præster (samt theologiske studenter) agtes afholdt i Virring kirke og præstegård fra mandag den 27. maj kl. 16 til onsdag den 29. maj kl. 13. Notér venligst datoerne nu. Udførligt program følger i næste nummer af RE-FORMATIO.

Konventsudvalget

RE - F O R M A T I O nr. 1 marts 1968 11. årgang

Jørgen Glenthøj: Led os ikke i fristelse	2
Th. Kühl: Kommentar: En udfordring nu?	3
Børnealtergangens placering i det kirkelige katekumenat	
I. G. Weitling: Baggrund og motivering	3
II. Ejlf Kristensen: Pædagogisk og liturgisk virkeliggørelse	7
Sigurd Mejndor: Af kirkehusets symbolik(7): Hellighuset og dets indvielse	10
B. Riisgaard: Periskop: Nyt fra strukturkommissionen	13
B. Riisgaard: Læst: J. Glenthøj: Fader vor	14
B. Riisgaard: Læst: Ung-Kirke, Kirkelig Orientering 1.	15

RE - F O R M A T I O udsendes af en kreds af præster i den danske kirke.
Redaktør (ansvarshavende): Sognepræst B. Riisgaard, Ny Kastetvej 18, 9000 Ålborg. Telefon: Ålborg (08) 13 69 90.
I redaktionen iøvrigt: Pastor C.B. Hansen, Dråby, 8400 Ebeltoft; kreditforeningsfuldmægtig Preben Kunst, Lukas Plads 8, 8000 Århus C; sognepræst Sigurd Mejndor, 8445 Hyllested; pastor O. Lund Pallesen, Rustenborgvej 5, 2800 Lyngby; sognepræst Poul Ulsdal, 6893 Hemmet.
Ekspedition: RE-FORMATIO ved stud.theol. Ejlf Kristensen, Sverrigsgade 8, 2. th., 2300 København S. Postgiro 8 81 42. Telefon: (0177) SU 497.
Bladet kommer i mindst 8 numre årligt og koster 15 kr. (studerende 10 kr.).
Maskinskrivn. & opsætn.: A. Studsgård.
Forside & overskrifter: Knud Nørholm.
Tryk: J.A. Petersen, København.

RESERVERET POSTVÆSENET